

POSUDEK

na diplomovou práci Lenky Petrákové

„Střet zájmů v trestných činech komunálních zastupitelů“

Téma posuzované práce je velmi aktuální a po jejím přečtení jsem dospěl k závěru, že autorka se v něm dobře orientuje. K tématu přistupuje na základě svých předcházejících zkušeností s jeho zpracováním (viz autorčiny publikační aktivity). Navíc tyto zkušenosti doplnila studiem konkrétních případů. Podle autorčiných slov práce je zaměřena jak na teoretická východiska, tak na analýzu konkrétních případů překračování pravomocí představitelů místní samosprávy. Za hlavní cíl své práce si vytkla identifikovat problémové okruhy v rozhodovacích procesech na úrovni samosprávy. K tomu si vytvořila konceptuální schéma obsahující tři základní regulativy: etiku, právo, veřejnou kontrolu. Toto schéma se stalo i strukturální páteří celé práce a určitě přispělo k relativně přehlednému zpracování zvoleného tématu. Na druhé straně není jasné proč si autorka zvolila právě tyto tři regulátory a ne jiné (např. se lze oprávněně ptát proč není jeho součástí i státní kontrola, která jak uvádí i autorka sehrává svoji roli i na úrovni samosprávy, kde se často pracuje se státními prostředky). Autorka jenom konstatuje, že konceptuální schéma „je“ resp. „bylo vymezeno“ tak a tak. Jeho teoretické pozadí zůstalo zamlčeno, což se pak negativně odrazilo i na celkové teoretické úrovni práce. Zřetelně je to vidět už na názvu druhé kapitoly, který smíchává teorii a analýzu, což je matoucí. Navíc poměr teorie a analýzy je v jednotlivých subkapitolách druhé kapitoly různý. První z nich je čistě teoretická, druhá téměř čistě popisná a analytická a třetí spíše teoretická. Matoucí je i to, že se autorka o druhé kapitole vyjadřuje i jako o „analýze teoretických východisek“. Není jasné, jestli analyzuje vlastní teoretická východiska (a jestli ano, proč to dělá?) nebo nějaká cizí. Navíc se sama v této kapitole nijak kriticky vůči jiným teoretickým východiskům nevyhraňuje. Neříká ani, který teoretický přístup je podle ní lepší než jiný. Vlastně se ani nepokouší jednotlivé koncepce nějak uspořádat a přiklonit se k nějakému širšímu teoretickému proudu, případně konstatovat, že jednotlivé přístupy považuje za komplementární a proto bude používat všechny přístupy. Autorka zřejmě považuje za samozřejmé, že její teoretická východiska jsou jediné ta správná. Díky tomuto „teoretickému pragmatismu“ práce trpí obsahovou nevyvážeností a metodologickou nejistotou, což se plně projevilo hlavně ve třetí kapitole práce věnované prezentaci autorčiny výzkumné sondy. Autorka své výzkumné úsilí sice koherentně se svými teoretickými východisky orientuje na tři regulátory a pak s pomocí stanovených indikátorů dospívá i k testování hypotéz, celý operacionální postup však rámuje zmatečné cíle v obecné úrovni. Těmito cíly podle autorky jsou „zmapovat situaci komunálních zastupitelů“ + „zmapovat střety zájmů“. Pokud je mi známo, smyslem mapování je pořízení zmenšeného (dvourozměrného) modelu reality. Postupuje se přitom podle jasných pravidel kartografie. Minimálně však autor mapy musí vědět, kde je sever! Ve svých teoretických východiscích však autorka nikde neanalyzuje pojem „situace komunálních zastupitelů“. Nevěnuje se motivačním teoriím, které by jí pomohly analyzovat a interpretovat motivaci porušování zákonů zastupiteli, nepojednává teorie dezorganizace případně teorie deviace, které by využila při analýze normativního systému a neopírá se o teorie sociální kontroly jež by mohla využít při analýze komunitního prostředí v malých obcích. Ani používáním „mapovacího žargonu“ nelze zakrýt metodologické nedostatky práce. To, co autorka často nazývá analýzou jsou totiž jen volné úvahy z pozic tzv. zdravého rozumu – platí to obzvlášť pro „analýzu“ regulátorů ve druhé kapitole. Autorka by měla např. vysvětlit, co si představuje pod metodou

„analýzy zákonů“. Jaká pravidla měla analýza, kterou v tomto případě použila? Z textu se to vyčíst nedá.

Drobné poznámky:

- Etický kodex jako „nástroj práva“ (30) versus „samoregulační opatření“ (32). Myslím, že pravdou je spíše to druhé.
- Vyloučení z rozhodovacího procesu považuje autorka za „nástroj předcházení střetu zájmů“ (39) Ve skutečnosti je to sankce a ne kontrolní mechanismus!
- Starosta „volí“ představené úřadů (43) – jmenuje!
- „Morálka není vymahatelná obdobnými prostředky jako právo, opírá se o dobrovolné sebeomezení“ (47) – není přesné, dá se neformálně vymáhat!
- Ještě k samotnému názvu práce: „Střet zájmů v trestných činech komunálních zastupitelů“. Název působí na čtenáře značně nepřirozeně. Když je střetem zájmů podle autorkou přejaté definice určité deviantní chování zastupitelů, proč hledat střet zájmů uvnitř tohoto chování, když je jím chování samo?! Znovu musím konstatovat zmatečnost.

Po obsahové stránce lze práci hodnotit vysoce pozitivně. Navzdory obecně deklarovanému úsilí o „mapování“ se totiž autorka skutečně zaměřila na to, aby něco o problému střetu zájmů na komunální úrovni „zjistila“. Konkrétní a obecná zjištění, která měla a ve skrytu i byla skutečnými cíly práce považují v dané problematice za relevantní. Zdá se, že zkušenost s prací nad problémem dokáže někdy zvítězit i nad špatným teoreticko-metodologickým zázemím.

Vzhledem k výše uvedenému hodnotím práci jako dobrou a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze 14. 6. 2006

Pavol Frič